

7. Лаптев А. П. Береги здоров'я молоді. – М.: Медицина, 1999. – 165 с.
8. Лисицин Ю.П. Здоровий спосіб життя. – М., 1993. – 166 с.
9. Мартиненко А.В., Валентик Ю.В. Формирование здорового образа жизни молодежи. – М.: Медицина, 1998. – 192 с.
10. Солопчук Д. Проблеми формування здорового способу життя в учнів загальноосвітніх шкіл // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей галузі фізичної культури і спорту. – Львів: ЛДІФК, 2003. – Вип. 7. – Т. 2. – С. 120-222.
11. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2001. – 269 с.

The problem of forming for the teenagers of healthy way of life of physical education facilities opens up in the article.

Key words: teenager, health, sound way to life's, motivation.

Отримано 10.10.2009

УДК 37.015.31:796

Г. А. Весельський

*викладач, Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ: НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ЗАНЯТТЯХ З ДІТЬМИ-ПІДЛІТКАМИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Автор статті зосереджує увагу на проблемах щодо навчання і виховання, з якими зіштовхуються як вчителі, так і учні, особливо діти підліткового віку, «важкі» діти і гіпермобільні діти. Цей вік тому й називається важким, бо таїть у собі масу небезпек. Тому вчитель фізичної культури повинен знати і вивчати їх індивідуальні особливості, розуміти мотиви їх поведінки, бути обережними у спілкуванні – приймати їх такими, якими вони є, не «тиснути» на дитину своїм авторитаризмом, не воювати з нею, а розуміти і поважати як особистість. Пам'ятати, що цим дітям потрібна особлива увага, підтримка, розуміння і корекційна допомога з боку вчителів і дорослих.

Ключові слова: темперамент, школярі, майстерність, професіоналізм, агресивність, підлітки, фізична культура і спорт, конституційна гіпермобільність.

Кожний вчитель фізичної культури у повсякденному житті зіштовхується з вирішенням психологічних проблем. Ні один урок, ні одне спортивне змагання не обходяться без цього.

На урок, на відміну від змагань, приходять учні з різним рівнем фізичної підготовленості, з різними можливостями. Завдання вчителя – навчити всіх дітей тих чи інших вправ шкільної програми: кожен учень повинен піти з уроку з позитивним почуттям подолання, перемоги, радості від того, що навчився чогось нового на уроці. Природно, учні з низьким рівнем фізичної підготовленості і психічною стійкістю зазнають більше проблем при засвоєнні нового матеріалу. Діти різного темпераменту по різному здатні долати проблеми і переносити невдачі.

Так, наприклад, сангвініки і холерики бурхливо реагують на невдачі, але при цьому готові вирішувати проблему; заважаєння вони сприймають з незадо-

воленням, вагаються відстоювати свою думку (частіше всього невірну), проте з часом погоджуються з педагогом.

З флегматиками працювати зручніше всього: вони згодні виконувати завдання багато разів, тому що розуміють, що можуть допустити помилку, зауваження сприймають спокійно без зайвих емоцій і конфліктів. Як правило, ці діти домагаються на уроках хороших результатів.

Меланхоліки не завжди адекватно реагують на критику, як правило, не впевнені у собі, можуть «замкнутися» після невдачі, відмовитися від виконання завдання. Вчителю потрібно пам'ятати про те, що ці діти дуже вразливі, в спілкуванні з ними потрібно зберігати дипломатичність.

Наша школа переживає важкий період. Занадто багато накопичилося проблем: слабкість навчально-матеріальної бази, переважання командно-адміністративних методів управління шкільним життям, недостатньо високий рівень кваліфікації і професіоналізму багатьох педагогів тощо. Останнє викликає особливе занепокоєння. Адже саме це безпосередньо визначає, яку користь здобуває учень від перебування у школі. Сьогодні, зараз, на цьому уроці.

Чого ж не вистачає сучасному шкільному вчителю? – багато чого. Але більше всього – вміння реалізувати повсякденно той самий принцип індивідуального підходу до учнів, про важливість якого майбутньому вчителю викладають вже на першій лекції в інституті, а потім постійно нагадують на педрадах, семінарах, зі сторінок педагогічної преси [5].

У зв'язку з цим вчитель, перш ніж приступити до роботи з класом, повинен вивчити індивідуальні особливості кожного учня, продивитися медичні картки, провести бесіду з класним керівником і, таким чином, поступово вибудувати лінійну роботи з класом в цілому та індивідуально з кожним учнем [4].

Методи дослідження: аналіз та узагальнення педагогічної і психологічної літератури з визначеної проблеми.

Мета і завдання дослідження: на теоретичному рівні провести дослідження стану розв'язання проблеми в теорії і практиці фізичного виховання щодо навчання дітей-підлітків на уроках фізичної культури, виявити недоліки та обґрунтувати шляхи вирішення цієї проблеми.

Видатний психолог і педагог П.П. Блонський на питання, чим відрізняється хороший вчитель від поганого, якщо знання предмету і методики його викладання у обох, приблизно, однакове, відповідав: для хорошого вчителя всі учні різні, однакових немає, а для поганого – всі учні однакові. Щоб виховати вчителя, говорить П.П. Блонський, потрібно навчити його бачити індивідуальні особливості учнів, помічати, чим кожен з них відрізняється від всіх інших, що це виявлення індивідуальності учнів. А тому вчитель, який розуміє, яке значення мають в його діяльності індивідуальні особливості учнів, неодмінно помітить їх і знайде можливість використати [3].

Кожному (особливо молодому) вчителю варто пам'ятати, що результати фізичного виховання учнів залежать не тільки від вчителя фізичної культури, а й від загальної орієнтації на процес навколишнього середовища, потреба вчителя постійно і пильно тримати його в полі зору. У цьому полягає складність професії вчителя, його велика відповідальність і неповторність. Водночас, сьогоденніший рівень професіоналізму, педагогічна й, особливо, психологічна підготовка викладача не відповідають вимогам народної освіти. Досі чимало вчителів фізичної культури не відрізняються широкою освіченістю, високим рівнем культури (зокрема, фізичної), духовністю, інтелігентністю. Слабке знання

своєї спеціальності, низька методична майстерність не дають змоги обирати найкращі для конкретних умов методи або їх сукупність. У більшості частини вчителів не сформована здатність співпереживати, розуміти мотиви поведінки учнів, не стимулюють дитячу ініціативу, творчість, самоуправління у сфері фізичної культури. Багато вад фізичного виховання учнів пояснюються загальним станом нашої школи, притаманним їй адмініструванням, догматизмом. Звідси – муштра, авторитарність.

Результати спостережень свідчать, що вчителям-початківцям властивий офіційний стиль спілкування зі школярами, тоді як у досвідчених педагогів спостерігається велика різноманітність методів впливу на учнів, способів спілкування з ними. Недосвідчені вчителі, роблячи зауваження, не враховують різниці між хлопчиками і дівчатками. При цьому, одна і та ж форма спілкування застосовується з учнями як початкових, так і старших класів. В. Сухомлинський пояснював, що мудрість влади людини над людиною, а тим паче дорослої людини над людиною – це майстерність, глибоке сердечне проникнення у світ дитячих думок і почуттів. Він переконливо довів, що характер відносин педагогів і дітей залежить від професіоналізму вчителя [11].

Кваліфікованим педагогом невід’ємно притаманна доброзичливість і щирість, які допомагають їм правильно виховувати школярів. Ніщо так не спонукає молодих людей бути відвертими з вихователем, з довірою приймати поради і вказівки хорошого спеціаліста, як його простота, доступність і товариськість, душевність і доброзичливість.

Не годиться і інша крайність – строго офіційні стосунки з учнями. Спокійна стриманість, ввічлива суворість, ненастирлива пунктуальність найбільш сприятливі для хорошого контакту. І навпаки, різкість, неповажливий тон ускладнюють контакт вчителя з учнем. Відсутність взаєморозуміння між педагогом і учнем (або навіть цілим класом) – явище не виключне. І природно, бажання вчителя навчитися орієнтуватися у складних життєвих ситуаціях, вступати в дружні контакти з іншими людьми, зберігати добрі стосунки упродовж тривалого часу. Цьому допомагають знання механізмів взаєморозуміння.

До механізмів міжособистісних стосунків відносять рефлексію, емпатію, особистісну ідентифікацію і атрибуцію. Пояснивши ці терміни, прийняті в психології, можна достатньо повно викласти умови і ситуації, які впливають на взаємовідношення людей, котрі допомагають їм визначити правильну лінію поведінки, тональність спілкування, уникати конфліктних загострень, а найголовніше – зрозуміти співрозмовника, партнера, учня; допомагають педагогу на заняттях з будь-якого розділу навчальної програми знайти правильний підхід до учня, уникнути не тільки необхідності підвищувати голос, карати, але й обійтися навіть без зауважень; допомагають прояву емоційної чутливості, розуміння іншої людини; проникання у психічний стан школяра, сприймання його міміки, поз, жестів; вони підказують вчителю, коли поговорити з порушником дисципліни, а коли краще відкласти розмову, коли пожартувати, а коли помовчати, коли осудити порушника природно, а коли наодинці...

Чим грамотніший і досвідченіший педагог, чим більше він схильний до осмислення, аналізування своїх стосунків з оточуючими, перш за все з учнями, тим менше в нього проблем, тим точніше він оцінює ситуацію, тим авторитетніший він для своїх учнів [9].

Ознакою сучасного життя є збільшення агресивних проявів у поведінці людей і особливо молоді. «Віктимізація» (від англ. *victim* – жертва) освіти, ви-

падки шкільного насильства, підліткова агресивність активно обговорюються засобами масової інформації. На жаль, освітнє середовище є тією сферою життя, де насильство виражене прямо і яскраво, однак його вплив має руйнівні наслідки для особистості впродовж усього її життя. Існує багато освітніх закладів, в яких дійсно створені здорові розвиваючі відносини на різних рівнях. Однак, чимало є й таких, в яких особистісно-орієнтований підхід, як методологічний орієнтир вітчизняної освіти існує тільки на паперах та у вигляді правильних лозунгів – освітнє середовище залишається гнітючим, насильницьким, агресивним. Несприятливий психологічний клімат має деструктивний вплив на учасників педагогічної взаємодії. Стосунки базуються на диктаті та маніпулюванні, примусі, ігноруванні потреб і можливостей особистості. Відповідно, агресія педагогів провокує зворотню агресію з боку учнів [6].

У наш час розповсюдженим є педагогічний діагноз «агресивний учень», який передбачає різні прояви дезадаптивної поведінки учня (невихованість, жорстокість, некерованість тощо). Ярлик «агресивний» навішується на будь-якого неслухняного, незрозумілого для педагогів школяра, поведінка якого не відповідає їх вимогам. Засобом перевиховання агресивної дитини частіше всього традиційно є покарання, її не сприймають, негативно оцінюють, карають (фізично, вербально, шкільною оцінкою), засуджують, звинувачують, шантажують або ігнорують (коли зовсім не можуть нічого вдіяти). Таке виховання, звісно, не дає ефекту. Навпаки, конфлікт загострюється.

Дитина не народжується руйнівником або грубіяном. Коли вона веде себе таким чином, це є свідченням незадоволення її важливих життєвих потреб, порушення стосунків з близьким для неї оточенням. Не дивлячись на свою демонстративно-протестну поведінку, «агресивний» учень відчуває себе безпорадним, нікому не потрібним, що й спонукає його на деструктивні форми поведінки. Дитина знаходиться у замкнутому колі своїх проблем. Вона потребує любові, уваги, порозуміння, але своєю зухвалою поведінкою, навпаки, відштовхує оточуючих людей. Однак, цю глибоку кризу самотужки дитина не розв'яже – необхідна особлива увага, підтримка, корекційна допомога з боку дорослих. Слід поміркувати над тим, яка система найцінніша, які форми спілкування дорослі пропонують і запроваджують у своєму житті. Можливо, вони самі цілком винні у виникненні агресивних проявів у дітей своїм ставленням, виховними заходами, свідомо чи не свідомо, провокуючи учнів на відповідну поведінку [6].

Відомо, що з усіх шкільних віків найважливіший вік – підлітковий. Про це, взагалі, знають всі, у тому числі і самі підлітки. Всі все знають про підлітка й про його швидкий і дисгармонійний фізіологічний розвиток, про перепади у психологічному стані; про те, що у нього розвивається здатність до самоусвідомлення своєї особистості, відчуття дорослості, що, у свою чергу, надзвичайно посилює «протистояння вихованню».

Це всім відомо, а отже, зрозуміло, чому важкий усякий підліток, навіть зовсім неважкий. Вікові особливості підлітка у будь-якому своєму індивідуальному варіанті перетворюють підлітка у складний для педагога об'єкт впливу. Проте, не всім відомо: не тільки нам, педагогам, важко з підлітком, але йому самому важко з самим собою; більш того, нам тому і важко, що ми не припускаємо, як важко йому, підлітку [12]. А може вся справа у тому, яку позицію ми займаємо по відношенню до дітей, які вже перестали бути дітьми, але ще не стали дорослими.

Нам, педагогам, катастрофічно не вистачає цілісного уявлення про унікальний період життя, який проживають доросліші діти, знання про дорослішан-

ня, про його непорушні закони, неподоланні сили, етапи і границі. Про мову, якою говорить дорослішання і про способи підтримки людини в цей критичний період [1]. Проте, деякі педагоги не розуміють вікових особливостей підлітків, коли конструктивна агресія, демонстративна поведінка є закономірною ознакою. Агресія з наміром розкриття та знецінення впливу дорослих часто супроводжує психологічне дорослішання, відокремлення, емансипацію. Тому важливою є адекватна здорова реакція вчителя на агресивну поведінку підлітків, його розуміння та прийняття її причин, а не боротьба з учнем за своє домінування. Зниження ж психологічного насильства в освітньому середовищі дозволить зберегти здоров'я всіх його учасників [6].

У системі виховання підлітка особливе місце займає фізична культура і спорт. У підлітка до фізкультури і спорту особливе ставлення, особлива дружба. Він бігає, стрибає, грає, весь віддаючись руху, знаходячи задоволення не тільки у кінцевому результаті рухової діяльності, а й у самому процесі руху. Моторна діяльність найбільш бажана підлітком у силу його фізіологічних особливостей. Уроки фізичної культури і спортивні змагання приносять глибоку насолоду підлітку, якщо вони добре організовані і дають повне навантаження, саме своєю фізичною «розкріпаченістю» – тут він знаходить застосування своїй зростаючій фізичній силі, культивує її. Чим він сильніший, тим ближчий до «дорослості», до свого неусвідомленого прагнення.

З усіх шкільних вчителів у викладача фізичної культури найбільші можливості зберегти «приховану педагогічну позицію», а отже і отримувати найбільш легко досяжні результати. Підліток буває настільки захоплений спортивною діяльністю, що не бачить в учителів і тренерів вихователя і «забуває», що його виховують.

Є у психології таке поняття як «ведучий тип діяльності». Воно означає діяльність, яку у житті людини займає за особистісною значимістю, за часом і за роллю у загальному розвитку перше місце. Фізична культура і спорт для багатьох підлітків стають «ведучим типом діяльності». Навчання відступає на другий, іноді – на третій план, головне для підлітка у цьому випадку – його спортивна діяльність і спортивні досягнення. Спортивна діяльність веде за собою розвиток, отже, вона повинна бути гранично педагогічно грамотно організована.

Психологічні особливості підлітка виникають від природи його віку. Безглуздо надіятися на якусь трансформацію віку і на те, що підліток стане «легшим». Він завжди буде важким у зв'язку з процесом акселерації. Залишається тільки одне: будувати виховні дії на основі врахування цих особливостей. Тоді з підлітком легше, навіть зовсім легко і приємно працювати [12].

Заняття фізичною культурою і спортом – відмінний засіб відволікання підлітків від шкідливого впливу «вулиці», допомагають розвинути організованість і дисципліну, привчають до колективних дій, вони в той же час дають можливість виховати у підлітка почуття громадянина, завойовати повагу товаришів, подолати відчуття пригніченості та збитковості. Займаючись тим чи іншим видом спорту, «важкі» підлітки шукають можливість для «самовиявлення», але сувора дисципліна і точний розпорядок у клубі поступово ставлять їх у рамки, відводячи енергію у потрібне русло.

Вивчаючи «важких» школярів, вчитель шукає (повинен шукати!) індивідуальний підхід до кожного з таких дітей, робить ціленаправлений вплив. На уроках фізичної культури одним можна доручити шикувати клас, другим – підготувати дрібний інвентар до роздачі, третім – судити змагання, бути капітаном команди

тощо. Учні, як правило, із задоволенням виконують подібні доручення. Отже, вони неминуче проникаються свідомістю, що зобов'язані бути керованими, підпорядковуватись правилам, які існують і діють у колективі, вимогам вчителя.

Потрібно робити все, щоб «важкі» учні не відчували себе «зайвими» у колективі, щоб у них не розвивалося почуття неповноцінності, відчуженості. Навпаки, їх потрібно ставити у такі умови, де поряд з дисциплінованістю є можливість проявити колективізм, товариське ставлення до однолітків, де індивідуальні дії впливають на загальнокомандний результат у грі, естафеті, змаганні. Разом з тим вчителю потрібно підтримувати правильні вчинки «важких», аналізувати їх позитивні дії (управління відділенням, надання допомоги відстаючим товаришам).

Життєвий досвід багатьох тренерів і педагогів ще і ще раз свідчить, що зацікавивши «важких» дітей заняттями фізичною культурою і спортом, можна відволікти їх від випадкових вуличних зустрічей, від бездіяльності, позбавити шкідливих звичок, привчити до дисципліни, до суворо регламентованого розпорядку дня і таким чином спрямувати формування їхньої особистості, розвиток характеру у потрібному напрямку [8].

Не можна скидати з рахунку і не брати до уваги такий фактор як психологію взаємостосунків школярів на уроках фізичної культури, який впливає на успішність і формування особистості дитини, що перебуває в цьому середовищі. Ця проблема ще не до кінця вивчена, хоча її не можна назвати малозначущою. Навпаки, як показали педагогічні спостереження, процес засвоєння програмового матеріалу здебільшого залежить від того положення, яке учень займає в системі особистих і ділових стосунків з однолітками. Діти, які не користуються прихильністю однокласників, важко переносять насмішки, ехидні зауваження, наприклад, при невдалій спробі виконати якусь вправу. Як правило, такі школярі під будь-яким приводом ухиляються від уроків фізичної культури і тим самим ще більше погіршують своє положення у класі. Все це негативно позначається на успішності, на формуванні особистості дитини, травмує її психіку, і не повинно залишитися поза увагою вчителя. Перед педагогом постає завдання – відрегулювати взаємовідносини школярів на уроці у плані створення в класному колективі і загалом у шкільному середовищі, яке б сприяло розвитку особистості учня.

При даних обставинах потрібно в першу чергу допомогти слабким учням досягнути успіхів у засвоєнні програмового матеріалу з фізичної культури. З цією метою організувати для них додаткові заняття (два рази в тиждень) з загальнофізичної підготовки, звертаючи увагу саме на ті вправи, які їм не вдавалось виконати на уроці.

Потрібно при найменшій можливості завжди помічати і підкреслювати бодай найменший успіх слабого учня, підбадьорити його, зміцнити в нього віру у свої сили, викликати до нього доброзичливе ставлення з боку однокласників. А от до «зірок», яким слава закрутила голову до такої міри, що вони звисока дивляться на товаришів і з холодком ставляться до занять, треба висувати жорсткі вимоги, іноді спеціально підкреслювати їх невдачі при виконанні вправ, не обирати фізорганами, капітанами команд, членами ради фізичної культури школи.

Треба думати, що використання даних і подібних їм прийомів зроблять позитивний вплив на взаємостосунки школярів на уроках фізичної культури, та й на успішність, спортивні результати і особисті відносини у класі [7].

У практиці медицини є таке поняття як конституційна гіпермобільність, про яку повинні знати як лікарі, так і працівники фізичного виховання, яку слід

розглядати як один із варіантів нормального розвитку дитини. Цей стан обумовлений вродженими індивідуальними особливостями м'язової регуляції.

В основі загальної гіпотонії м'язів лежить конституційний фактор. Конституційна гіпермобільність стає патологічною лише тоді, коли навантаження перевищує здатність мускулатури переносити її. Зовнішньо вона проявляється як неспритність, невмілість, незграбність дитини. Гіпермобільні діти погано справляються з завданнями на уроках фізичної культури, незграбні, неспритні. Між дорослими і дітьми з цього приводу часто виникають конфлікти. А між іншим, фізичне навантаження таким дітям вкрай необхідне.

Такі діти за всіма фізичними параметрами не відрізняються від інших, значно повільніше і якісно гірше засвоюють нові рухові навички, навіть найпростіші вправи виконують не так, як інші діти – «негарно». Фізкультурні заняття і навіть рухливі ігри не викликають у них інтересу, вони залишаються сидіти на лаві, або дуже швидко виходять з гри і лише пасивно споглядають за загальною дією. На заняттях фізкультурою соромляться робити зайві рухи, переживають з приводу насмішок і оцінок з боку однолітків. У повсякденному житті ці діти частіше, ніж інші, спотикаються, падають, упускають предмети, розбивають посуд.

Неабияку яку роль у проблемах гіпермобільних дітей грають дорослі (вихователі, викладачі фізкультури, батьки), які, як правило, вагаються активізувати таких дітей, наполегливо залучають їх до занять, примушують виконувати вправи «як всі», а у більш старшому віці вимагають виконання певних нормативів. Генетично не пристосована до фізичних навантажень м'язова система цих дітей не справляється з завданнями – між дорослими і дітьми виникають конфлікти. Діти ображаються, переживають, зазнають психологічного дискомфорту, в них на багато років формується стійка неприязнь до будь-яких фізичних вправ, розвивається комплекс неповноцінності.

Дитину потрібно приймати такою, якою вона є, але при цьому допомогти їй розвиватися у можливому для неї напрямку. Те саме стосується і дітей з конституційною гіпермобільністю.

Між іншим, фізичні навантаження для гіпермобільних дітей просто необхідні. На це не зайве ще і ще раз звернути увагу батьків і педагогів і ще й тому, що грамотні заняття фізкультурою – це шлях до здоров'я. Але вправи повинні бути спеціальними, а фізкультурні заняття добре було б проводити або окремо, або враховувати особливості цих дітей. Загальне навантаження на таких заняттях повинно бути незначним, проте гіпермобільні діти можуть після них відчувати стомлення, може навіть з'явитися біль у м'язах. Обов'язково слід включати в заняття вправи на розтягування м'язів.

Необхідно, щоб всі, хто займається фізичним розвитком дітей, відповідали за них чи просто турбувалися про душевний стан дітей, знали про конституційну гіпермобільність, враховували особливості таких дітей у своїй діяльності і в побуті і не вимагали від них неможливого – тоді гіпермобільні діти зможуть уникнути багатьох психологічних травм [3].

Висновки. Фізична культура і спорт для багатьох підлітків є «ведучим типом діяльності», яка займає за часом і своєю роллю у загальному розвитку дітей перше місце, тому вона повинна бути гранично спланована і організована.

Заняття фізичною культурою і спортом – відмінний засіб відволікання підлітків від шкідливого впливу «вулиці», вони допомагають розвинути організованість і дисципліну, привчають до колективних дій, дають можливість виховати у підлітка почуття громадянина, завоювати повагу товаришів, подолати почуття пригніченості і самотності.

На уроці фізичної культури присутні учні з різним рівнем фізичної підготовленості, різними можливостями, психічною стійкістю і темпераментом, на що повинен особливу увагу звернути у своїй роботі вчитель і, перш ніж приступити до початку заняття, повинен вивчити індивідуальні особливості кожного учня, після чого тільки поступово будувати лінію своєї роботи з кожним окремо учнем і класом в цілому.

Характер стосунків між педагогами і учнями залежить від професіоналізму і вихованості вчителя, якому, не дивлячись на свої переживання, стан і прикрощі, потрібно тримати під контролем свідомості свої емоції у взаєминах з дітьми, а ще до того – змінити властивий офіціальний стиль спілкування з школярами, муштру і авторитарність на доброзичливість і щирість, доступність і душевність, на спокійну стриманість і ввічливо суворість, які найбільш сприятливі для хорошого контакту і взаємостосунків, що буде свідчити про сформованість у нього високорозвинутої педагогічної техніки, етики – показником високої культури.

Чим грамотнішим і досвідченішим буде педагог, чим більше він буде схильний до осмислення та аналізу своїх відносин з учнями, тим менше в нього буде проблем, тим авторитетнішим він буде для своїх учнів.

Дитина не народжується руйнівником або грубіяном, чи «важким» підлітком – вона стає такою перш за все з причини, яка лежить у порушенні стосунків між педагогом і учнем, – а частіше всього з боку вчителя, – що спонукає останнього на деструктивну, демонстративно – протестну форму поведінки. У відповідь на агресивну поведінку підлітків повинна бути здорова і виважена реакція вчителя, розуміння її причин, а не боротьба з учнем за своє домінування. Будь-яка дитина, а тим паче «важка», потребує до себе з боку вчителів і батьків – уваги, порозуміння, а не диктату, примусу і насильства, ігнорування її потреб і можливостей, як особистості. Дітям необхідна особлива увага і підтримка, корекційна допомога з боку дорослих і педагогів.

Вчитель фізичної культури повинен обов'язково також знати про конституційну гіпермобільність і дітей, які відносяться до цієї категорії, не вимагати від них неможливого, приймати їх такими, якими вони є, і допомагати розвиватися у можливому для них напрямку, враховувати особливості розвитку – тоді гіпермобільні діти зможуть у повному обсязі оволодівати програмовим матеріалом з фізкультури і уникнути багатьох психологічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Арсеньев А. Подросток глазами философа: из одноименной книги (Алматы, 1996) / А. Арсеньев; Извлечения и редакция Л. Кожуриной. – М.: Чистые пруды, 2009. – 32 с. – (Библиотечка «Первое сентября», серия «Воспитание». Образование. Педагогика. – Выпуск 19. – С. 4).
2. Бичевина Т., Белоусова Т. Конституциональная гипермобильность // Спорт в школе. – 2007. – № 15. – С. 38-40.
3. Гуревич К.М. Индивидуально-психологические особенности школьников. – М.: Знание, 1988. – 80 с. – (Новое в жизни, науке, технике: Сер. Педагогика и психология. – № 6. – С. 3-5).
4. Гордеев Н. Учитель должен быть психологом! // Спорт в школе. – 2009. – № 4. – С. 19.
5. Гильбух Ю.З. Психодиагностика в школе. – М.: Знание, 1980. – 80 с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. Педагогика и психология. – № 4. – С. 3).
6. Ликова В.А. Вибір педагогічних заходів щодо впливу на агресивний стан дитини // Основи здоров'я та фізична культура. – 2007. – № 6. – С. 6, 8, 9.

7. Нохонов В.И. Психология взаимоотношений школьников // Физическая культура в школе. – 1972. – № 10. – С. 45.
8. Сацюк П.П. Они воспитывают «трудных» // Физическая культура в школе. – 1980. – № 10. – С. 33.
9. Станкин М.И. Арифметика взаимопонимания // Физическая культура в школе. – 2001. – № 4. – С. 44-46.
10. Станкин М.И. Добро, честь, выдержка – путь к сердцу ученика. Нравственное отношение в коллективе // Спорт в школе. – 1996. – № 3. – С. 5.
11. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – С. 206, 207, 209, 219.
12. Щуркова Н. Кому с кем трудно? О подростке и его особенностях // Физическая культура в школе. – 1971. – № 10. – С. 20-21.

The author of the article concentrates attention on problems in relation to studies, with which clash as teachers. Particularly to put teens, «heavy» children and hypermobile children. This age that is named heavy, that hides in itself mass of unconcerns. Therefore the teacher of physical culture must know and study them individual features, to understand reasons of their conduct, be careful in intercourse – to perceive them such which they are, not to press on a student by the authoritarianism, to be not at war with him, but understand and respect as personality. Foggied that these children need the special attention, support, understanding and corrective help from one side teachers and adults.

Key words: schoolboys, teacher, physical culture, teens, instruction, education, individual peculiarity, temperament, character, aggressive, hypermobil.

Отримано 03.10.2009

УДК 37.037

Л. Д. Гурман

кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНЕ МОТИВУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

В статті розкриваються педагогічні умови формування у школярів мотивації та стимулювання до самостійних занять фізичними вправами в процесі навчальної та позакласної роботи з фізичного виховання.

Ключові слова: мотивація, педагогічна діяльність, стимулювання, фізична культура, навчання.

Актуальність. Останнім часом, як зазначають педагоги, фізіологи, гігієністи і психологи, рухова активність дітей поступово знижується. За час навчання в школі кількість здорових дітей зменшується у 3-4 рази. На час випуску з школи багато учнів набувають хронічних хвороб. При цьому шкоди завдає не сама розумова праця, а її супутник – позбавлений рухів або значно обмежений в них спосіб життя.

Як показали результати опитувань, у більшості школярів не сформовані суспільно значущі мотиви фізкультурної діяльності, не виховується інтерес до систематичних занять фізичними вправами. Більшість школярів не вміють самостійно складати індивідуальні плани тренувальної діяльності, у них відсутні